

بسمتعالی

رئیس محترم پژوهشکده شورای نگهبان
موضوع: بندهای فصل ۷ و ۸ برنامه هفتم توسعه مصوب مجلس شورای اسلامی

با سلام و احترام؛

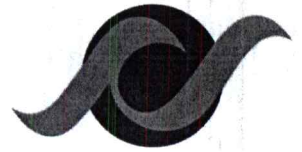
پیرو تصویب و ارسال برنامه هفتم توسعه کشور توسط مجلس محترم شورای اسلامی به شورای محترم نگهبان و حذف و اضافه نمودن بندهایی به فصول صدرالاشاره مراتب نگرانی و عواقب احتمالی تصویب این موارد با ذکر دلایل حضورتان ایفاد می‌گردد:

الف) ریسک‌های موجود و نگاهی به شرایط حال حاضر

چالش‌های فزاینده محیط زیستی ایران به نقطه بحران و یا بعضاً در مواردی همچون موضوع آب از مرحله بحران عبور کرده است. ناترازی منابع و مصارف آب، گردوغبار ناشی از فرسایش خاک، فرونشست زمین حاصل از برداشت لجام گسیخته منابع آب زیرزمینی، آلودگی هوا و ... نه تنها باعث ایجاد مشکلات اجتماعی و زیست‌محیطی در کشور شده بلکه بعضاً در طی سال‌های اخیر به بروز بحران‌های سیاسی و امنیتی ناشی از آن منجر شده است که به عنوان مثال می‌توان به خشک شدن دریاچه ارومیه، خوزستان، اصفهان، چهارمحال و بختیاری و سیستان در یک دهه اخیر اشاره نمود به‌گونه‌ای که در آستانه شروع اجرای برنامه هفتم توسعه وخامت شرایط محیط‌زیست ایران از یک خطر بالقوه بی‌ثبات‌کننده امنیتی به یک تهدید بالفعل تبدیل شده است که عناوین این مخاطرات به شرح ذیل می‌باشد:

- تغییرات اقلیمی:

کشور ما به دلیل ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی و اقلیمی، یکی از آسیب‌پذیرترین کشورها در برابر تغییرات اقلیمی است. ایران از نظر انتشار گازهای گلخانه‌ای به‌ویژه دی‌اکسیدکربن بر اساس آمار سال ۲۰۱۹ هشتمین کشور در جهان است که دلیل اصلی آن عدم استفاده از تکنولوژی‌های به‌روز، بهره‌وری پایین صنعتی و تولید و مصرف غیربهبینه محصولات هیدروکربنی و عدم توسعه مناسب انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر در ایران می‌باشد.

منطقه وسیعی از کشور مستعد سیلاب است، گسترش بی‌رویه شهرها و از بین بردن جنگل‌ها مزید بر علت شده و گرم شدن زمین و تغییر روند بارندگی منجر به خشکسالی و آتش‌سوزی در جنگل‌ها شده است. تغییر اقلیم موجب تشدید و تکرار سوانح طبیعی مانند خشکسالی و سیلاب شده و بعضی تخمین‌ها نشان می‌دهد که ایران در سده بیست و یکم با افزایش بیش از ۲ درجه سانتی‌گراد میانگین دما و کاهش ۳۵ درصدی بارندگی مواجه شود.

- ناترازی و بحران جدی آب:

گزارش ارائه شده توسط وزارت نیرو در چهل و سومین جلسه شورای عالی آب در ۴ آبان ۱۴۰۰ به ریاست رئیس محترم جمهور، نشان می‌دهد منابع آب تجدیدپذیر کشور از عدد ۱۳۰ میلیارد مترمکعب در دوره منتهی به سال ۱۳۷۳ به ۱۰۳ میلیارد مترمکعب در دوره منتهی به سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است. به عبارتی دیگر میانگین بارش بلندمدت ۵۳ ساله کشور از ۲۴۹ میلی‌متر به ۲۲۶ میلی‌متر طی دوره ۱۳ ساله اخیر رسیده و دما نیز به‌طور متوسط در هر دهه به میزان ۰.۵ درجه افزایش یافته است. اثر بالفعل این تغییر اقلیم در کشور منجر به افزایش میزان تبخیر-تعرق از ۱۳۳۲ میلی‌متر در سال ۷۱-۱۳۷۰ به ۱۴۷۶ میلی‌متر در سال ۹۵-۱۳۹۴ شده است. این سطح از اثرپذیری کشور ایران از تغییرات اقلیمی در کاهش توأمان بارش و افزایش تبخیر-تعرق باعث شده که از یک طرف آب کمتری برای تأمین نیازها به خصوص در بخش کشاورزی در دسترس بوده و از طرف دیگر نیاز به آبیاری برای جبران تبخیر-تعرق نسبت به گذشته افزایش یابد و این به منزله تشدید دوچندان ناترازی منابع و مصارف آب است.

- تخلیه سفره های آب زیر زمینی:

با کاهش نزولات جوی در سال‌های اخیر و وابستگی محصولات کشاورزی به مصرف آب، آب‌های تجدیدپذیر کاهش و برداشت آب از سهمیه محیط‌زیست به شدت افزایش یافته است. مصرف آب در ایران از چندین دهه گذشته به‌طور مداوم از حد آستانه شروع تنش آبی یعنی یک چهارم آب تجدیدپذیر به بیش از چهار برابر آن رسیده است. در تابستان ۱۴۰۰ حدود ۳۷۶ هزار چاه غیرمجاز با حجم تخلیه ۷ میلیارد مترمکعب و حدود ۴۹۲ هزار چاه مجاز با حجم تخلیه ۴۲ میلیارد مترمکعب در کشور گزارش شده در حالی که تعداد چاه‌های غیرمجاز و مجاز ایران در سال ۱۳۵۷، حدود ۶۰ هزار حلقه بود. همچنین با وجود سهم ۴۳ درصدی تعداد چاه‌های غیرمجاز، سهم برداشت این چاه‌ها ۱۵ درصد است. بنابراین با وجود آن‌که موضوع برخورد با چاه‌های غیرمجاز به دلیل ماهیت غیرشرعی و غیرقانونی آن‌ها قابل چشم‌پوشی نیست، ولیکن وضعیت در حوزه چاه‌های

مجاز که به اصطلاح تحت کنترل و نظارت دولت قرار دارند، به لحاظ حجم برداشت لجام گسیخته از منابع آب زیرزمینی کشور با سهم ۸۵ درصدی به مراتب اسفبارتر است. برآورد شده است به دلیل ناترازی مصارف آب زیرزمینی با تعدیه سفره‌های آب زیرزمینی، در سال‌های اخیر این اضافه برداشت به میزان سالانه ۱۵.۹ میلیارد مترمکعب از منابع آب فسیلی (غیرتجدیدپذیر) رسیده است و عدد تجمعی آن بیش از ۲۰۰ میلیارد مترمکعب برآورد شده است. به عبارتی بیش از نیمی از کل منابع آب فسیلی میلیون‌ها ساله شیرین ذخیره شده در سفره‌های آب زیرزمینی ایران به مصرف رسیده است.

- فرونشست زمین:

از تعداد ۶۰۹ محدوده مطالعاتی کشور تا سال ۱۳۹۷، تعداد ۴۱۰ دشت منوعه و ممنوعه بحرانی شده است. برآورد می‌شود حدود ۱۱ درصد از وسعت کشور در معرض پدیده فرونشست باشند (حدود ۱۲ میلیون هکتار)، که عمدتاً به دلیل برداشت از سفره‌های آب زیرزمینی است. این فرونشست‌ها علاوه بر اثرات غیرقابل پیش‌بینی خطرناک بر روی تأسیسات و زیرساخت‌های شهری، بر روی دشت‌هایی همچون اصفهان، تهران و همدان، منجر به تراکم خاک و از دست رفتن امکان ذخیره آب در خلل و فرج خاک و غیرقابل برگشت شدن امکان بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی این دشت‌ها شده است. این در حالی است که وابستگی به آب زیرزمینی در ۸ استان خراسان رضوی، خراسان جنوبی، کرمان، فارس، یزد، هرمزگان، البرز و همدان به آب زیرزمینی بیش از ۸۰ درصد است. و در ۱۷ استان بیش از ۶۰ درصد است.

(ب) نگرانی از بی تفاوتی برنامه هفتم در ورود به چالش‌های اصلی مدیریت آب کشور

پس از تبیین وضعیت کنونی کشور از منظر مسائل گریبان‌گیر منابع آب کشور، نوع مواجهه برنامه هفتم توسعه به این موضوعات، این نگرانی را ایجاد می‌کند که در پایان سال ۱۴۰۷ تعداد دشت‌های بحرانی کشور به ۶۰۹ دشت و برداشت از منابع آب زیرزمینی غیرتجدیدپذیر به ۳۰۰ میلیارد مترمکعب ذخیره میلیون‌ها ساله برسد. همچنین با این دورنما ریسک بروز خطرات جانی شکست در تأسیسات گاز و نفت و راه‌آهن کشور به دلیل فرونشست زمین، خشکی تالاب‌ها و افزایش وسعت کانون‌های تولید گردوغبار به کل سطح تالاب‌های کشور نیز دوازدهم به نظر نمی‌رسد. بروز چنین تصویری از ایران-۱۴۰۷ با ادامه روند موجود و این سطح از بی تفاوتی

احکام برنامه هفتم توسعه به اصلاح رویه‌های گذشته نه تنها دور از ذهن نیست بلکه از هر احتمالی به واقعیت نزدیک‌تر است.

- تناقض اصرار بر خودکفایی محصولات اساسی کشاورزی با کاهش ۱۷ میلیارد مترمکعب مصارف آب کشاورزی:

تجربه شش برنامه توسعه کشور و قید الزام ۹۰ درصدی تولید محصولات اساسی کشاورزی، همچنان نیز در ماده ۳۲ برنامه هفتم توسعه کشور قید شده است. مگر نه آنکه تجربه شش برنامه گذشته اثبات کرده که کارگزار اجرای این حکم (وزارت جهاد کشاورزی) با نادیده گرفتن تبعات آن بر آب و خاک کشور، صرفاً از طریق افزایش سطح زیرکشت کشاورزی در پی تحقق آن بوده است. این حکم مندرج در ماده ۳۲ به خودی خود بدون تعیین مرزبندی‌های کمی هدفمند کردن آن با هدف‌گذاری ۱۷ میلیارد مترمکعبی کاهش مصرف آب کشاورزی مندرج در ماده ۳۷ این برنامه متناقض است. چرا که در حال حاضر با وجود تمامی لطمات وارده به منابع آب و خاک، کشور ایران از طریق واردات محصولات اساسی کشاورزی، واردکننده ۳۰ تا ۳۵ میلیارد مترمکعب آب در سال از طریق واردات محصولات کشاورزی است. بنابراین تحقق ۹۰ درصدی خودکفایی کشاورزی یعنی تأمین این میزان واردات مجازی آب به کشور از طریق دست اندازی بیشتر به منابع آب داخلی کشور است. پس تجربه برنامه‌های گذشته اثبات کرده که افزایش تولید جزء با افزایش مصرف آب در سازوکارهای اجرایی ترجمه نشده است و این با هدف کاهش ۱۷ میلیارد مترمکعبی مصرف آب کشاورزی ماده ۳۷ در تناقض خواهد بود.

- تناقض آشکار حکم الحاقی با سایر احکام ماده ۳۸ با عنوان افزایش آب استحصالی کشور:

در حالی که ماده ۳۲ پیشنهادی دولت بر لزوم کاهش ۱۵ میلیارد مترمکعبی برداشت از منابع آب زیرزمینی و تحقق ۱۰.۷ میلیارد مترمکعبی تأمین حبابه زیست محیطی از منابع سطحی اشاره داشته است به ناگاه در حکم الحاقی مجلس شورای اسلامی به ماده ۳۸، بر افزایش ۱۵ درصدی آب استحصالی کشور از طریق ۵ درصد کنترل آب‌های سطحی، ۵ درصد آبخوانداری و آبخیزداری و ۵ درصد استحصال آب‌های جوی کشور اشاره شده است. با لحاظ استحصال تقریباً ۹۴ میلیارد مترمکعبی کنونی از منابع آب کشور، این حکم توقع افزایش ۱۴ میلیارد مترمکعب به استحصال آب بیشتر در کشور و ۴.۷۵ میلیارد مترمکعب آن هم از طریق کنترل بیشتر بر منابع آب سطحی را بر دولت تکلیف می‌کند. به عبارت دیگر از یک سو پیشنهاد دولت بر آزادسازی ۲۵.۷ میلیارد مترمکعب آب به نفع محیط‌زیست و منابع آب زیرزمینی شده و در جهت کاملاً

تاریخ: ۱۳۰۲/۰۹/۱۸

شماره: ۱۱۷۹/ش ن/۱۳۰۲

پوست: نژاد

فدراسیون صنعت آب ایران

IWIF

IRAN WATER INDUSTRY FEDERATION

مخالف، مجلس شورای اسلامی دولت را مکلف به افزایش استحصال بیشتر از منابع آب کشور که جز حقوق طبیعی سرزمینی است می‌نماید. طبیعتاً این ماده الحاقی توسط مجلس شورای اسلامی به صورت منفرد و بدون توجه به لزوم هماهنگی بین احکام برنامه به این لایحه اضافه شده است.

- حذف سه حکم افزایش پلکانی آب‌بهای کشاورزی با وجود مغایرت با سند ملی الگوی کشت، مقابله با برداشت‌های غیرمجاز منابع آب و تعدیل پروانه بهره‌برداری چاه‌ها:

لایحه ارسالی مجلس شورای اسلامی به شورای نگهبان، گویی بی‌خبر از تمامی وقایع در حال وقوع بر سر منابع و مصارف کشور، جزء (ت)، (ث) و (ج) ماده ۴۰ لایحه پیشنهادی دولت را در بدترین شکل ممکن با عبارت "حذف گردید" جایگزین کرده است.

- تناقض آشکار تغییرات با سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری:

با توضیحات فوق‌الذکر به استحضار می‌رساند تغییرات اعمال شده توسط مجلس شورای اسلامی، در تناقض با این مواد از سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری قرار دارند:

- ماده ۸ سیاست‌های کلی نظام در اصلاح الگوی مصرف ابلاغی ۱۳۸۹/۰۴/۱۵

- مواد ۳ و ۸ سیاست‌های کلی نظام در اقتصاد مقاومتی ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۲۹

- مواد ۱ تا ۴ سیاست‌های کلی نظام در منابع آب ابلاغی ۱۳۷۹/۱۲/۲۰

- ماده ۶ سیاست‌های کلی محیط زیست ابلاغی ۱۳۹۴/۰۸/۲۶

- بند ۷ سیاست‌های کلی برنامه هفتم ابلاغی ۱۴۰۱/۰۶/۲۱

در پایان به استحضار می‌رساند با وضعیت ناپایدار محیط زیستی به طور عام و ناپایداری شدید وضعیت منابع آب کشور به طور خاص، بروز هر گونه اشتباه یا سهل‌انگاری ولو با اهداف خیرخواهانه چه در حوزه تقنینی و چه در حوزه اجرا منجر به تحمیل صدمات غیرقابل جبران به کشور و منافع ملی خواهد شد که این مهم توجه ویژه کلیه فعالین اقتصادی و مدیران حاکمیتی به این حوزه مهم را طلب می‌کند.

بر این اساس فدراسیون صنعت آب ایران ضمن اعلام آمادگی برای هرگونه همکاری و ارائه مستندات کلیه موارد فوق به آن پژوهشکده محترم به صورت حضوری و یا غیر حضوری، معتقد است با تغییرات اعمال شده،

تاریخ: ۱۴۰۲/۰۹/۱۸

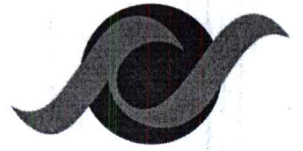
شماره: ۱۱۷۹/ش/ن/۱۴۰۲

پوست: ندارد

فدراسیون صنعت آب ایران

IWIF

IRAN WATER INDUSTRY FEDERATION

عملاً باید منتظر نابودی کامل منابع آب زیرزمینی کشور در پنج سال آینده بود که با توجه به جایگاه رفیع نهاد شورای نگهبان، مستدعیست نسبت به موارد صدرالاشاره عنایت خاص صورت گیرد.

با تجدید احترام

رضا حاجی کریم

رئیس هیات مدیره

حضرت * حاجزاده

- اطلاع رسانی به اعضا و محترم حضرت

- اطلاع رسانی به اعضا و محترم

- کپی نظرات

- صیغ درج هیات

- اطلاع رسانی

۱۴۰۲، ۹، ۱۸

رونوشت:

- جناب آقای دکتر محرابیان، وزیر محترم نیرو
- رئیس محترم مجلس شورای اسلامی، جناب آقای دکتر قالیباف
- جناب آقای دکتر سلاح ورزی، رئیس محترم اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
- جناب آقای دکتر شریعتمدار، سرپرست محترم مرکز مطالعات آب و کشاورزی اتاق ایران
- روسای محترم تشکل‌های عضو فدراسیون صنعت آب ایران

شماره: ۰۹۰۸۷۱۰۰۲
تاریخ: ۱۴۰۲، ۹، ۱۸